



СИЛАБУС

навчальної дисципліни «ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ»

кафедра юридичної психології

Статус дисципліни – обов’язкова
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти – магістр
Галузь знань – психологія (05)
Спеціальність – психологія (053)
Освітня програма – психологія
Форми здобуття вищої освіти – заочна
Мова навчання – українська
Форма підсумкового контролю – залік

| | |
|---------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Назва навчальної дисципліни | «Філософські проблеми психології» Philosophical problems and psychology «Filosofski Problemy Psykholohii» |
| Науково-педагогічний працівник (-ки) | Дідух Марина Миколаївна |
| Профайл викладача (-ів) | Дідух Марина Миколаївна |
| Контактний тел. | 0969787623 |
| E-mail: | didukhm@ukr.net |
| Сторінка навчальної дисципліни на офіційному вебпорталі НАВС | https://www.nai.au.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-yuridichnoyi-psiholohiyi/navchalno-metodichna-robota/perelik-disciplin.html №22 |
| Консультації | Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри юридичної психології, які безпосередньо проводять заняття згідно з графіком. |

1. Коротка анотація до навчальної дисципліни

Програму навчальної дисципліни «Філософські проблеми психології» розроблено для здобувачів ступеня вищої освіти магістр за спеціальністю «Психологія» відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» спеціальності «Психологія» (053) для заочної форми навчання.

У програмі вивчення дисципліни відображається філософсько-методологічний зміст класичних і новітніх найактуальніших проблем психологічної науки. Долається метафізичне протиставлення психології до методів природничих наук, яке знайшло своє відтворення в абсолютизації їх ролі в суспільно-історичному процесі, зокрема, в ідейно-науковому житті суспільства, а також запереченні філософсько-методологічної проблематики як позбавленої духовно-практичного та евристичного значення.

Предметом дисципліни є сукупність актуальних і потенційних філософських підходів щодо сутності методологічних проблем психології, світоглядно-методологічне осмислення системи «людина – філософія – психологія – суспільство».

Зміст навчальної дисципліни реалізується через викладання наступних тем:

1. Предмет, завдання і роль філософії психології в суспільстві
2. Філософсько-психологічний зміст феномену особистості, свідомості та діяльності.
3. Філософські проблеми головних напрямків сучасної психології

2. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Філософські проблеми психології» є підготовка компетентних фахівців із розвинутою рефлексією та свідомою громадянською позицією на основі поєднання фундаментальних професійних знань із сучасною філософською методологією, а також засвоєння здобувачами вищої освіти не лише досвіду філософського осмислення теоретичних та методологічних проблем сучасної психології, а й вироблення у них високого рівня фахової культури.

Цілі навчальної дисципліни:

- засвоєння теоретико-методологічних засад філософії психології та формування вмінь і навичок, які необхідні в діяльності психолога-практика у психологічній діяльності.

3. Формат навчальної дисципліни. Заочний

4. Результати навчання. У відповідності до вимог освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти після закінчення курсу повинні:

знати:

- об'єкт, предмет і методи філософських проблем психології, її понятійно-категоріальний апарат;
- теоретико-методологічні засади та принципи сучасної філософії науки;
- коло теоретичних, методологічних та аксіологічних проблем філософії психології;

- специфіку світоглядно–методологічного спрямування сучасних зарубіжних і вітчизняних психологічних шкіл, напрямів, течій, концепцій;
- зміст основних дискусій щодо актуальних філософських проблем сучасної психології;
- характерні особливості філософського аналізу актуальних проблем сучасної психології;

уміти:

- аналізувати основні тенденції та закономірності розвитку філософської методології щодо актуальних проблем сучасної психології;
- визначати основні структурні елементи філософської методології та її місце в системі сучасної філософії науки;
- застосовувати принципи філософського аналізу метанаукових і світоглядно–методологічних проблем сучасної психології;
- цілеспрямовано формувати свідому громадянську позицію на основі розвиненої філософської рефлексії.

Перелік компетентностей відповідно до освітньо-професійної програми

Інтегральна компетентність

Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальна компетентність (ЗК):

1. ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
2. ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
3. ЗК 11. Формування «soft skills»:
 - *індивідуальних*: тайм-менеджмент; гнучкість/здатність адаптуватися; організація простору; властивість ефективно приймати рішення та вирішувати проблеми; вміння чітко ставити завдання і формулювати цілі; позитивне мислення та оптимізм;
 - *комунікативних*: креативність; логіка; менеджмент знань та інформації; навички формування гармонійних міжособистісних відносин; здатність чітко виражати власні думки та взаємодіяти з різними типами людей; здатність відповідати аргументовано, зрозуміло, вчасно і ввічливо; вміння працювати в команді;
 - управлінських*: володіння навичками психологічного впливу; уміння вирішувати проблемні ситуації.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК):

1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики (ФК-1).

2. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології (ФК-5).

Програмні результати навчання:

мають бути сформовані фахові компетенції, які дадуть знання, вміння та навички, а саме:

– ПРН4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

- ПРН11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

5. Обсяг навчальної дисципліни

| Вид заняття | Загальна кількість годин |
|---------------------------------|--------------------------|
| Лекції | 4 год. |
| семінарські заняття / практичні | 6 / 0 год. |
| самостійна робота | 50 год. |

6. Ознаки навчальної дисципліни

| Рік викладання | семестр | спеціальність | рік навчання здобувачів вищої освіти | Нормативний/ вибірковий |
|----------------|---------|---------------|--------------------------------------|-------------------------|
| 2021 | 1 | психологія | 1 | Нормативний (Н) |

7. Пререквізити «Анатомія та фізіологія центральної нервової системи людини», «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Вікова психологія», «Психологія праці».

8. Технічне та програмне забезпечення/обладнання – комп'ютер, проектор.

9. Політики курсу - згідно з «ПОЛОЖЕННЯМ про академічну доброчесність у Національній академії внутрішніх справ» (затверджено Рішенням Вченої ради НАВС від 27 березня 2018 р., протокол № 5; уведено в дію Наказом НАВС від 30.03.2018 № 422)

10. Схема навчальної дисципліни

Тема заняття, вид навчального заняття, кількість годин, план заняття, тези

Тема 1. Предмет, завдання і роль філософії психології в суспільстві

Лекція – 2 год.

Семінарське заняття – 2 год.

Лекційне заняття – 2 години

План

1. Взаємозв'язок філософії та психології в історичному контексті. Філософські засади психологічних концепцій.
2. Філософія психології як наука і навчальна дисципліна.
3. Предмет, методи та функції навчальної дисципліни

Семінарське заняття – 2 години

План

1. Філософія психології як світогляд, метод пізнання і теорія соціального і культурного розвитку.
2. Співвідношення філософії, історії, соціальної філософії, філософії психології і суспільних наук.
3. Наукове бачення людини у світі.
4. Особливості сучасного етапу культурно-історичного розвитку та його відображення в філософії психології.

Філософія психології як синтез природничого, соціального і гуманітарного знання. Співвідношення пізнавального та ідеологічного аспектів філософії психології. Система “людина—психологія—суспільство” як предмет філософії психології. Теоретична, світоглядна, методологічна і практична функції філософії психології. Роль філософії психології в духовно-теоретичному, професійно-практичному і громадянському самовизначенні психолога. Еволюція людського фактора у світоглядній думці. Філософсько-психологічна свідомість у давньоукраїнському та давньогрецькому суспільствах. Філософсько-психологічні погляди Г. Сковороди. Онтологічний, гносеологічний та етико-гуманістичний підходи в сучасній філософсько-психологічній думці.

Тема 2. Філософсько-психологічний зміст феномену особистості, свідомості та діяльності.

Лекція – 2 год.

Семінарське заняття – 2 год.

Лекційне заняття – 2 години

План

1. Філософські засади психологічних концепцій.
2. Філософсько-психологічний зміст феноменів особистість, свідомість, діяльність.

Семінарське заняття – 2 години

План

1. Філософсько-психологічний зміст феномену особистості.
2. Філософські та психологічні підходи до розуміння природи свідомості.
3. Філософська сутність психологічної категорії діяльності.

Співвідношення в психології: теорії і емпіричної частини та їх застосування на практиці. Філософські засади психологічних концепцій. Теоретичний, емпіричний та прикладний аспект філософії психології. Методологія філософії та методологія психології: загальне і особливе.

Принципи дослідження в філософії психології. Категорії філософії психології. Людина і суспільство в філософії та психології. Проблеми "людина – природа" в психології і філософії. Проблема розуміння природи та сутності людини. Розуміння свідомості в філософії психології. Розуміння розвитку в психології та філософії. Проблема детермінації психічних явищ як методологічна проблема. Проблема пізнання в філософії психології: гносеологія та когнітивна психологія. Аксиологічні проблеми філософії психології. Філософія психології та світогляд особистості.

Тема 3. Філософські проблеми головних напрямків сучасної психології

Семинарське заняття – 2 год.

Семинарське заняття – 2 години

План

1. Загальна характеристика окремих течій у психології.
2. Філософська специфіка окремих напрямків у психології: біхевіоризму; генетичної психології; структурної психології; гештальтпсихології; психоаналізу; когнітивної психології.
3. Філософська основа синтезу різних напрямків у психологічній науці і практиці.

Засвоєння значень ключових понять головних напрямків сучасної психології. Визначення особливостей історичних етапів розвитку світової і вітчизняної філософської думки щодо ключових проблем психології та відображення їх в основних категоріях філософії психології, їх конкретизація. Світоглядні та методологічні підстави осмислення сучасних явищ дійсності та вирішення теоретичних і практичних проблем діяльності психологічних підрозділів.

Розведення та ототожнення внутрішнього і зовнішнього інтроспективної і біхевіористської психології, психології свідомості й поведінкової психології, суб'єктивної й об'єктивної психології. Вивчення емпіричних фактів, оригінальних теорій, психотерапевтичних технік і висновків різних психологічних напрямків.

11. Завдання самостійної роботи

Вимоги до організації самостійної роботи та структура навчальних завдань визначаються робочими навчальними програмами дисципліни.

Основними завданнями самостійної роботи є підготовка і виконання поточних навчальних завдань, а також самостійне вивчення окремих питань дисципліни. Самостійна робота передбачає також підготовку рефератів за наступними темами:

1. Роль філософії психології в духовно-теоретичному, професійно-практичному і громадянському самовизначенні психолога.

2. Філософсько-психологічна свідомість у давньоукраїнському та давньогрецькому суспільствах.
3. Еволюція людського фактору у світоглядній думці.
4. Конкуренція наукових парадигм і проблеми психологічного пізнання.
5. Шляхи розвитку національної і громадянської самосвідомості.
6. Суть, зміст, проблеми та завдання психології культури.
7. Сучасна світова філософія: стан та тенденції розвитку.
8. Мовленнєвий вимір соціуму.
9. Освіта як агент заохочення до культури.
10. Творчість як інструмент еволюції.
11. Історія виникнення та розвитку філософського і наукового способів пізнання світу.
12. Сучасна філософська аксіологія про суб'єкт-об'єктну природу цінностей.
13. Методологічне перетворення спілкування із предмета дослідження у спосіб і принцип пізнання і розвитку людини самої себе.
14. Глобальні проблеми як вияв цілісного і суперечливого характеру розвитку людства.
15. Кроскультурне освоєння світу як соціально-психологічний феномен, психолого-педагогічна проблема і завдання вищої освіти в Україні.
16. Філософські засади психологічних концепцій. Теоретичний, емпіричний та прикладний аспект філософії психології.
17. Методологія філософії та методологія психології: загальне і особливе.
18. Принципи дослідження в філософії психології.
19. Аксіологічні проблеми філософії психології.
20. Етичні засади психологічного дослідження.

12. Література до всіх тем:

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с.
2. Андерсон Д.Р. Когнитивная психология. – Изд. 5–е. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с.
3. Асмолов А.Г. Личность как предмет психологического исследования. – М., 2004. – 286 с.
4. Асмолов А.Г. По ту сторону сознания: Методологические проблемы неклассической психологии. – М.: Смысл, 2012. – 480 с.
5. Булатов М.О. Філософський словник. – К.: Стилос, 2009. – 575 с.
6. Василюк Ф.Е. Методологический анализ в психологии. – М.: Изд-во Смысл; Эксмо, 2008. – 240 с.
7. Витгенштейн Л. Заметки о философии психологии: Философия. – Т. 1: Пер. с нем. С.Д. Латушкина / Под ред. В.В. Анашвили. – М., 2001. – 326 с.
8. Вовк В.М., Кравець В.М., Симон Ю.С. та ін. Словник основних термінів з філософських дисциплін. – К.: КНУВС, 2006. – 120 с.
9. Выготский Л.С. Психология развития человека. – М.: Изд-во Смысл; Эксмо, 2005. – 324 с.
10. Дружинин В.Ф. Философские основы психологии. – М.: Изд-во МНЭПУ, 1997. – 334 с.

11. Зинченко В.П. Преходящие и вечные проблемы психологии. Послесловие / Р.Л. Аткинсон и др. // Введение в психологию. – СПб.–М., 2003.
12. Когнитивная психология. – Изд. 6–е. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с.
13. Костицький М. Філософські та психологічні проблеми юриспруденції: Вибр. наук. пр. – Кн. 1. – Чернівці: Рута, 2009. – 580 с.
14. Костицький М.В. Введение в юридическую психологию: методологические и теоретические проблемы. – К.: Вища школа, 1990.
15. Костицький М.В. Ренесанс натурфілософії або всезагальні (космічні) закони як джерело права: Академ. читан. – Вип. 15. – К.: АПрН України, Київський регіональний центр, 2010. – 24 с.
16. Курпатов А., Алехин А. Философия психологии. Новая методология. – М.: Олма Медиа Групп, 2012. – 448 с.
17. Лекторский В.А. О некоторых философских уроках З. Фрейда // Вопросы философии. – 2000. – № 10.
18. Леонтьев О.Н. Философия психологии. – СПб., 2012. – 203 с.
19. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі: В 2 т. – К.: Ваклер, 2002.
20. Пенроуз Р. Тени разума: в поисках науки о сознании. – М.–Ижевск: Институт компьютерных исследований, 2005. – 688 с.
21. Прист С. Теории сознания: Пер. с англ. и пред. А.Ф. Грязнова. – М.: Наука, 2000.
22. Проблема человека в западной философии. – М., 1988. – 511 с.
23. Психология критического мышления. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.
24. Психология: комплексный подход / Под ред. М. Айзенка. – Минск: Новое знание, 2002. – 832 с.
25. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально–поняттєвого апарату): Навч.–метод. посіб. – К.: Ніка–Центр, 2003. – 204 с.
26. Робинсон Д.Н. Интеллектуальная история психологи: Пер. с англ. М.К. Тимофеевой. – М., 2005.
27. Робінсон Д.Н. Интеллектуальная история психологии: Пер. с англ. М.К. Тимофеевой. – М.: Гардарики, 2005.
28. Роменець В.А. Історія психології XVIII ст. Епоха Просвітництва. – К.: "Либідь", 2006. – 464 с.
29. Роменець В.А. Історія психології XIX – початок XX ст. – К.: "Либідь", 2007.
30. Роменець В.А. Історія психології. Стародавній світ. Середні віки. Відродження. – К.: "Либідь", 2005. – 333 с.
31. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. Человек и мир. – СПб.: Питер, 2003. – 512 с.
32. Серль Д. Открывая сознание заново. – М.: Наука, 2002.
33. Соколова Е.Е. Тринадцать диалогов о психологии: Хрестоматия. – М., 1994.
34. Стивенсон Л. Десять теорий о природе человека: Пер. с англ. В.В. Васильева. – М., 2004. – 556 с.
35. Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2008. – 748 с.
36. Філософський словник соціальних термінів / [ред. кол.: В.П. Андрущенко та ін.]. – Х.: Р.И.Ф., 2005. – 672 с.

Права та обов'язки здобувачів під час проведення навчальних занять

Здобувачі вищої освіти мають право на:

- навчання впродовж життя;
- якісні освітні послуги;
- справедливе та об'єктивне оцінювання результатів навчання;
- повагу людської гідності;
- захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насилля та експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоду здоров'ю здобувача вищої освіти.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані:

- виконувати вимоги програми навчальної дисципліни, дотримуючись принципу академічної доброчесності;
- поважати гідність, права та свободи, законні інтереси усіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм;
- дотримуватися правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти.

13. Система оцінювання та вимоги

| | |
|----------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| Загальна система оцінювання навчальної дисципліни | Участь в роботі впродовж семестру/залік - 60/40 |
| Умови допуску до підсумкового контролю | За умови відсутності пропусків занять та незадовільних оцінок |

| Оцінка в балах | Оцінка за національною шкалою | Оцінка за шкалою ECTS | |
|----------------|-------------------------------|-----------------------|--------------------------------------------|
| | | Оцінка | Пояснення |
| 90-100 | Відмінно | A | відмінне виконання |
| 85-89 | Добре | B | вище середнього рівня |
| 75-84 | | C | загалом хороша робота |
| 66-74 | | D | непогано |
| 60-65 | задовільно | E | виконання відповідає мінімальним критеріям |
| 35-59 | незадовільно | F | необхідне перескладання |
| 1-34 | | Fx | необхідне повторне вивчення курсу |

14. Орієнтовний перелік питань до підсумкового контролю:

1. Предмет, завдання і роль філософії психології в суспільстві.
2. Філософія психології як світогляд, метод пізнання і теорія соціального і культурного розвитку суспільства.
3. Співвідношення філософії історії, соціальної філософії, філософії психології і суспільних наук.

4. Філософія психології як синтез природничого, соціального і гуманітарного знання.

5. Співвідношення пізнавального та ідеологічного аспектів філософії психології.

6. Система “людина—психологія—суспільство” як предмет філософії психології.

7. Теоретична, світоглядна, методологічна і практична функція філософії психології.

8. Роль філософії психології в духовно-теоретичному, світоглядно-професійному і громадянському самовизначенні психолога.

9. Еволюція людського фактору у світоглядній думці.

10. Особливості сучасного етапу культурно-історичного розвитку та його відображення у філософсько-психологічній думці.

11. Розвиток уявлень про природу.

12. Зовнішня і внутрішня природа людини.

13. Людина як предмет, спосіб, знаряддя і результат власної фізичної, психічної і духовної праці.

14. Місце і роль людини в природі і суспільстві.

15. Суб’єктивність як новий тип детермінацій у структурі універсуму.

16. Еволюція взаємодії людини і природи.

17. Особливості соціального детермінізму.

18. Практичні основи суспільства.

19. Суперечності між людиною і суспільством.

20. Природо-перетворююча і соціально-перетворююча практика.

21. Економічна, соціальна, політична і духовна сфери суспільного життя людини.

22. Людський, соціальний і технологічний виміри виробництва, розподілу і споживання.

23. Форми суспільної свідомості.

24. Технологічні і духовні формації.

25. Проблема використання соціального знання у практиці.

26. Шляхи розвитку національної і громадянської самосвідомості.

27. Поняття про пізнавальну, ціннісну і праксіологічну діяльність людини.

27. Особливості різних способів пізнання світу.

29. Історія виникнення і розвитку філософського способу пізнання світу.

30. Сучасна філософія як культура мислення і квінтесенція духовної культури людини.

31. Суперечності пізнання.

32. Роль і функції філософії в постановці проблем у процесі наукового пізнання.

33. Конкуренція наукових парадигм і проблеми наукового пізнання.

34. Наука як соціальний інститут виробництва, збереження і відтворення знань.

35. Психологія та її роль у житті людини і суспільства.

36. Філософія як теорія та методологія психологічної науки.

37. Принципи, закони і категорії в науковому дослідженні.

38. Пізнавальне ставлення людини до світу.
39. Дослідження як відображення і творчість.
40. Чуттєве, раціонально-логічне та інтуїтивне пізнання.
41. Особливості пізнання в психологічній науці.
42. Метод, методологія та рівні психологічного дослідження.
43. Номотетичний та ідеографічний підходи.
44. Світоглядні ідеї в міфах, релігійних вченнях і філософських уявленнях людства.
45. Соціальна утопія і соціальна наука.
46. Вірування як психологічний чинник людської поведінки.
47. Порівняльно-культурний психологічний аналіз.
48. Спілкування та пізнання.
49. Образ людини як функціональний інструмент соціальної взаємодії і спілкування.
50. Комунікативна компетентність.
51. Ціннісний, технологічний і психологічний виміри культури.
52. Артефакти і символічний характер культури.
53. Культура, соціум, цивілізація.
54. Культурно-історичні форми людських спільнот.
55. Влада, демократія і суспільне самоврядування.
56. Традиція як основа культури.
57. Психологічний вимір культури і культурні синдроми.
58. Еволюція форм культурної взаємодії соціальних спільнот.
59. Євроінтеграція як культурно-психологічний феномен.
60. Філософсько-психологічний зміст феномену особистості.